ולא כראוי לגמלים ואי דשכיחי גמלים אמאי פטור פושע הוא ואי דלא שכיחי גמלים פשיטא אנוס הוא אלא לאו דאתיין לפרקים ואתו גמלים וארעוה ואתו שוורים ונפלו ביה וקתני פטור אלמא כיון דהשתא ליכא אנוס הוא אמרי לא לעולם כראוי לשוורים וכראוי לגמלים ודקא קשיא לך היכי נפול א"ר יצחק בר בר חנה שהתליע מתוכו ת"ש לא כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת חייב היכי דמי אילימא לא כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים פשיטא צריכא למימר דחייב אלא לאו כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים היכי דמי אי דשכיחי גמלים פושע הוא ואי דלא שכיחי גמלים אנוס הוא אלא לאו דאתיין לפרקים ואתו גמלים וארעוהו ואתו שוורים ונפלו ביה וקתני חייב אלמא כיון דאתיין לפרקים פושע הוא דאיבעי ליה אסוקי אדעתיה (א) לעולם כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים ושכיחי גמלים ודקא קשיא לך פושע הוא איידי דנסיב רישא כסהו כראוי נסיב סיפא נמי לא כסהו כראוי איכא דאמרי [א]הא נמי ודאי לא איבעיא לן דכיון דאתיין לפרקים פושע הוא דאיבעי ליה אסוקי אדעתיה כי איבעי לן הכי הוא דאיבעיא לן כסהו כסוי שיכול לעמוד בפני שוורים ואינו יכול לעמוד בפני גמלים ושכיחי גמלים והתליע מתוכו מהו מי אמרינן מגו דהוי פושע אצל גמלים הוי פושע נמי לענין התלעה או דלמא לא אמרינן מגו ת"ש כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור ואתמר עלה אמר רבי יצחק בר בר חנה שהתליע מתוכו היכי דמי אילימא כראוי לשוורים וכראוי לגמלים והתליע מתוכו פשיטא דפטור מאי הוה ליה למעבד אלא לאו כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים ושכיחי גמלים והתליע מתוכו וקתני פטור אלמא לא אמרינן מגו דהוי פושע לענין גמלים הוי פושע לענין התלעה לא לעולם כראוי לגמלים וכראוי לשוורים והתליע מתוכו ודקא קשיא לך כי התליע מאי הוה ליה למעבד מהו דתימא איבעי ליה למיזל ומנקש עליה קמ"ל ת"ש לא כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת חייב היכי דמי אילימא לא כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים צריכא למימר דחייב אלא לאו כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים ואי דשכיחי גמלים פושע הוא ואי דלא שכיחי גמלים אנוס הוא אלא לאו דשכיחי גמלים והתליע מתוכו וקתני חייב אלמא אמרינן מגו דהוי פושע לענין גמלים הוי פושע לענין התלעה אמרי לא (ב) לעולם כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים ושכיחי גמלים ואתו גמלים וארעוהו ואתו שוורים ונפלו ביה ודקא קשיא לך פשיטא פושע הוא איידי דנסיב רישא כסהו כראוי נסיב סיפא נמי לא כסהו ת"ש א) [ב]נפל לתוכו שור חרש שוטה וקטן סומא ומהלך בלילה חייב [ג]פקח ומהלך ביום פטור ואמאי נימא מדהוי פושע לענין חרש הוי נמי פושע לענין פקח אלא לאו שמע מיניה [ד]לא אמרינן מגו שמע מיניה: נפל לפניו כו': אמר רב לפניו ג)לפניו ממש לאחריו אחריו ממש

וזה

ולא כראוי לגמלים. ואתו גמלים וארעוה: הכי הוא דאיבעיא לן כו' ושכיחי גמלים. ומיהו גמלים לא ארעוה אלא מתוכו התליע ועבר עליו שור ונפחת: אבעי לך למיזל. תדיר ולמנקש עילויה ברגליך בכח ולבדוק שלא התליע: ואי דשכיחי גמלים. ואתו וארעוה פשיטא פושע הוא: שור חרש. שור שהוא חרש או שור שהוא מהלך בלילה אפילו הוא פקח חייב: פקח. ונפל לתוכו ביום פטור [ג](האי פקח) דאיבעי לעיוני ומיזל: [ד]לפניו ממש. על פניו נפל ומת מן ההבל:

וזה

תא שמע לא כסהו כראוי כו'. תימה דמתחילה רצה להוכיח מרישא דפטור א"כ ע"כ סיפא איידי דתנא רישא כסהו כראוי תנא סיפא לא כסהו כראוי ולא אתא לאשמועינן מידי א"כ היכי בעי להוכיח מידי מסיפא וי"ל דמעיקרא ודאי שלא היה יכול לומר טעם אחר צריך לומר איידי אבל השתא שיכול למצוא חידוש סברא הוא דלית לן למימר איידי:

ושכיחי גמלים והתליע מתוכו מהו. כלומר אם מתחילה עברו גמלים ואח"כ באו שוורים ונפלו פשיטא דחייב דפושע הוא כיון דשכיחי גמלים או אפי' אתו לפרקים איבעי ליה לאסוקי אדעתיה וכי מיבעיא לן היכא דלא אתו גמלים אלא באו שוורים ונפלו מחמת שהתליע מתוכו מאי אמרינן מגו או לא ומסיק דלא אמרינן מגו וא"ת כי לא אמרי' מגו נמי מתחייב דתחילתו בפשיעה הוא לענין שוורים אם יעברו גמלים תחילה ואח"כ שוורים וסופו באונס שהתליע ותירץ ריב"א דלא אמרינן תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב אלא היכא שמחמת הפשיעה בא האונס אבל הכא לא בא האונס מחמת הפשיעה דאפי' היה מכוסה כראוי לשוורים ולגמלים היה מתליע וכן משמע בהמפקיד (ב"מ לו: ושם) גבי פשע בה ויצאה לאגם דאפילו למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב התם פטור דמלאך המות קטלה מה לי הכא מה לי התם וא"ת בהכונס (לקמן דף נו. ושם) גבי נפרצה בלילה קאמר בכותל רעוע כי חתרה אמאי פטור תחילתו בפשיעה וסופו באונס הוא והתם לא בא אונס מתוך הפשיעה דאפי' כותל בריא יכול לחתור וי"ל דלקמן פרש"י שחתרה והפילה הכותל ע"י חתירה הרי דמחמת הפשיעה שהיתה רעועה בא האונס דאם היה בריא לא היה נופל בחתירה ובסוף הפועלים (ב"מ דף צג: ושם) גבי רועה שהניח עדרו ובא לעיר ובא ארי ודרס דפריך אביי תחילתו בפשיעה וסופו באונס הוא דאי על בעידנא דלא עיילי אינשי אפילו לא היה יכול להציל אם היה שם חייב והתם לא בא האונס מחמת הפשיעה דמה לי הכא ומה לי התם כיון שאינו יכול להציל אומר ריב"ס [ה][דפי' רב אלפס] דלאביי ודאי חייב אע"פ שלא בא האונס מחמת הפשיעה כדמשמע בהמפקיד (שם) דקאמר לא מבעיא למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב כו' מכלל דלמ"ד חייב ניחא ליה לאביי בלאו טעמא דהבלא דאגמא קטלה [א] ועוד דבלאו הכי מפרש שפיר התם ר"י דלא קשה כלום ואין להאריך כאן יותר אבל קשה לר"י דהיכי פשיט מנפל לתוכו שור חש"ו הא לא דמי כלל דהא לענין פקח בדין הוא שלא יחשב פושע ע"י מגו שהרי אין פושע לגבי שור פקח כלל אבל בבעיא דידן הוא פושע לענין שוורים כי מרעי [ו](לגבי) גמלים לכיסוי ולכך יש להועיל שם המגו להחשב פושע לענין שוורים אף לענין התלעה ונראה לר"י דכסהו שלא כראוי לגמלים איירי בכה"ג שמיד שהגמלים עוברים נפחת תחתיהן הכיסוי דהשתא ליכא פשיעה בשוורים כלל ותחילתו וסופו באונס דאי לא אתו גמלים ראוי הוא לשוורים ואי אתו גמלים נפחת מכל וכל וחזו שוורים פקחים (ג) ומזהרים ולא נפלי ומ"מ מגו ודאי איכא ושפיר מיבעיא לן אי אמרי' מגו דהוי פושע לגמלים הוי פושע לשוורים בהתלעה ולפ"ז לא שייך תחילתו בפשיעה וסופו באונס דתחילתו וסופו באונס הוא וא"ת כיון שיודע דשור פקח פטור דלאו פושע הוא א"כ מאי קמיבעיא ליה תפשוט ממתני' דתנן שור חש"ו חייב הא פקח פטור ולא אמרינן מגו וי"ל דס"ד השתא דכל השוורים בין שוטים בין פקחים פטורין ביום וחייבין בלילה ומתני' מיירי בלילה וחרש דנקט לרבותא דס"ד דחרש לא מחייב כדבעי למימר לקמן דחרשותו גרמה לו ומהא דלא אמר מגו דהוי פושע בלילה הוי פושע ביום לא מצי למפשט מידי דלא דמיא כיון דבההיא שעתא הוא אנוס ועוד אור"י דמצי למימר דשפיר ידע האמת דפקח פטור וחרש חייב ונהי דלא אמר התם מגו משום דחשיב לפקח כמזיק עצמו וכמתכוין להפיל את עצמו לבור והתורה לא חייבה בתקלת הבור אלא כשאין לו לעיין ולילך אבל כשנפל ע"י התלעה אז יש להתחייב ע"י מגו כיון דלא שייך ביה טעמא דאיבעי ליה לעיוני ובמסקנא כשפושט הש"ס אין חושש בזה החילוק וא"ת אמאי נקט בעיא שלו בשכיחי גמלים אפילו לא שכיחי גמלים כלל יכול לשאול דלענין גמלים עצמן חשיב פושע וחייב עליו אם היו נופלים אפילו לא שכיחי כדמוכח בבעיא קמייתא וי"ל דבלא שכיחי או אפילו אתיין לפרקים פשיטא דלא אמרינן מגו כיון דלא שכיחי ביה חיובא דגמלים:

שמואל

עין משפט נר מצוה

עה א מיי' פי"ג מהל' נזקי ממון הלכה ד סמג עשין סח טוש"ע ח"מ סי' תי סעיף כג:

עו ב ג מיי' שם הל' טז טוש"ע שם סעיף יט:

עז ד מיי' שם הלכה ה ועי' בהשגות ובמ"מ טוש"ע שם סעיף כד:

מוסף רש"י

נפל לתוכו שור חרש שוטה וקטן סומא. שור שהוא חרש או שוטה או קטן או סומא, או מהלך בדרך בלילה ואפילו הוא פקח (לקמן נד:).

מסורת הש"ס

א) לקמן נד:, ב) ל"ל פניו רש"ל, ג) רש"ל מ"ז, ד) ל"ל פניו. רש"ל, ה) רש"ל, ו) ר"מ מ"ז,

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאיבעי ליה אסוקי אדעתיה (לעולם כראוי לשורים וכו' פושע הוא) איידי דנסיב רישא וכו' איכא דאמרי (הא נמי ודאי וכו' כי איבעי לן) תא"מ ונ"ב ס"א לעולם לא כראוי לשוורים ולא כראוי לגמלים ודקא קשיא לך כו': (ב) שם לענין התלעה אמרי (לא לעולם כראוי וכו' פושע הוא) תא"מ ונ"ב ס"א לא כראוי לשוורים ולא כראוי וכו': (ג) תום' ד"ה ושכיחי וכו' וחזו שוורים פקחים ומזדהרי ולא נפלי:

הגהות הגר"א

[א] תום' ד"ה ושכיחי כו' ועוד דבלא"ה מפרש כו'. נ"ב עיין תום' דב"מ עח ע"א ד"ה הוממה כו' וי"ל כו' ור"א פירש כו':

רבינו חננאל

מהו דתימא איבעי ליה לנקושי עליה קא משמע לן. פירוש לדפוק.